

Με τον όρο **Λαϊκός πολιτισμός**, ή κουλτούρα, αναφερόμαστε στον πολιτισμό μίας πληθυσμιακής ομάδας, το σύνολο πεποιθήσεων που κυριαρχούν σε ένα δεδομένο χρονικό σημείο. Ο λαϊκός πολιτισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες και τα συναισθήματα που παράγονται.

Παράδοση ονομάζουμε το σύνολο αλλά και το καθένα χωριστά από τα στοιχεία του παρελθόντος ενός πολιτισμού, που διασώζονται προφορικά και μεταδίδονται από στόμα σε στόμα και από γενιά σε γενιά. Η λέξη παράδοση είναι παράγωγο ουσιαστικό του ρήματος «παραδίδωμι» που σημαίνει δίνω στα χέρια κάποιου, εμπιστεύομαι κάτι σε κάποιον. Είναι δηλαδή η παράδοση μια διαδικασία, μια μεταβίβαση – συνήθως προφορική – με την οποία μεταφέρονται από τη μια γενιά στην άλλη ήθη, έθιμα, γνώσεις ή δοξασίες και έτσι διακονίζονται.

Η παράδοση δεν είναι μονοσήμαντη. Έχει πολλούς κλάδους: γλωσσική παράδοση, πνευματική (ήθη, έθιμα, δημοτικό τραγούδι, παροιμίες, μυθοπλασία κ.τ.λ.), οικιστική παράδοση (χωριά και μεμονωμένα κτίσματα), λαϊκή οικοτεχνία, ενδυματολογία, χοροί, γιορτές, πανηγύρια κ.τ.λ. Το πλάτος της καλύπτει τόσες πτυχές όσες και η ζωή, από τη χαρά ως το θάνατο. Έτσι διασώζει το ύφος με το οποίο ένας λαός ζει την καθημερινότητά του.

Αξία:

Η **παράδοση** αποτελεί στοιχείο καθορισμού και διασφάλισης της ιδιαίτερης ταυτότητας ενός έθνους, που τον διαχωρίζει από τους άλλους και καθορίζει τα όρια της μοναδικότητάς του. Η παράδοση αποτελεί παράγοντα στήριξης και ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής. Οι πολίτες διαπαιδαγωγούνται και ανατρέφονται έχοντας ως κοινή βάση τις αξίες, τα πρότυπα και τα ιδανικά που αντλούνται από την εθνική τους παράδοση, γεγονός που προσφέρει μια βαθύτερη μεταξύ τους επικοινωνία και κατανόηση. Προσφέρει πλούσια εμπειρία που μπορεί να λειτουργήσει καθοδηγητικά για τους νεότερους.

Γιώργος Ιωάννου: είναι ένας από τους σημαντικότερους νεοέλληνες πεζογράφους. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη από γονείς Θρακιώτες πρόσφυγες. Μεγάλωσε στο κέντρο της πόλης και σπούδασε με λαμπρούς δασκάλους στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ (όπου υπηρέτησε για ένα διάστημα ως βοηθός στην έδρα της Αρχαίας Ιστορίας). Από το 1960 εργάστηκε ως φιλόλογος στη μέση εκπαίδευση στην Αθήνα και σε άλλα μέρη της Ελλάδας και του κόσμου. Το 1974 ορίστηκε μέλος της Επιτροπής για τη συγκρότηση ανθολογίου κειμένων λογοτεχνίας για το Δημοτικό σχολείο, καθώς και για την ανανέωση των Νεοελληνικών Αναγνωσμάτων του Γυμνασίου. Υπήρξε σύμβουλος έκδοσης του σημαντικού περιοδικού Ελεύθερη γενιά (μηνιαίο περιοδικό για τις μαθητικές κοινότητες), που εξέδιδε το Υπουργείο Παιδείας. Βασική παράμετρος της λογοτεχνίας του Ιωάννου είναι το βιωματικό φορτίο της, ο τρόπος με τον οποίο γίνονται λογοτεχνία οι εμπειρίες του από τα μέρη όπου έζησε στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και το κοινωνικό και ιστορικό του περιβάλλον (η οικογένεια, οι φτωχογειτονίες, ο κόσμος των εργατών και οι έρωτές τους κ.ά.).

Θεματικά κέντρα:

Αξία-περιφρόνηση του λαϊκού πολιτισμού

Αποκοπή-γνωριμία των μαθητών με το λαϊκό πολιτισμό

Μαθητική πονηριά

Στο διήγημα αυτό ο αφηγητής υιοθετεί το βλέμμα ενός έφηβου μαθητή, ο οποίος περιγράφει την εμπειρία του από τη διδασκαλία και τη γενικότερη παρουσία του φιλόλογου του. Τα παιδιά του χωριού στο οποίο ζει ο αφηγητής ενθουσιάζονται με τον καθηγητή που τους εμπνέει σεβασμό για την παράδοση, αντίθετα ο αφηγητής νιώθει κάπως μειονεκτικά, γιατί ενώ οι συμμαθητές του «ξέρανε τη ρίζα τους», ο ίδιος δεν ήξερε «ούτε τον παππού του».

Ο αφηγητής στο διήγημα είναι μαθητής που προέρχεται από την Αθήνα, αλλά βρίσκεται για μια σχολική χρονιά σε κάποιο επαρχιακό Γυμνάσιο, λόγω της μετάθεσης του πατέρα του, που είναι δημόσιος υπάλληλος. Μας εξιστορεί λοιπόν την προσπάθεια ενός νέου φιλόλογου που αγαπά το λαϊκό πολιτισμό να μεταδώσει την αγάπη του αυτή στα παιδιά. Έτσι τα παιδιά ανακαλύπτουν ότι αυτό που μέχρι χτες αγνοούσαν και υποτιμούσαν μπορεί να γίνει πηγή όχι μόνο γνώσης και αισθητικής απόλαυσης, αλλά και να ανανεώσει και να εμπλουτίσει τη σχέση τους με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Το διήγημα βασίζεται στην αντίθεση ανάμεσα στην Αθήνα και στην ελληνική επαρχία. Ενώ δηλαδή το μεγάλο αστικό κέντρο έχει αποκοπεί εντελώς από το λαϊκό πολιτισμό, στις μικρές πόλεις ή στην ύπαιθρο η επανασύνδεση με το λαϊκό πολιτισμό ίσως είναι εφικτή, αν το σχολικό και το κοινωνικό περιβάλλον δώσει στα παιδιά τα σχετικά ερεθίσματα. Στο διήγημα προβάλλεται η αντίληψη ότι, αν ο εκπαιδευτικός αγαπά τον πολιτισμό, μπορεί να μεταδώσει την αγάπη αυτή και στους μαθητές του. Η τελευταία φράση του διηγήματος, μέσα σε εισαγωγικά, είναι μετέωρη, εκφέρεται από τον ώριμο αφηγητή, ο οποίος γνωρίζει τη μελλοντική έκβαση των πραγμάτων, ότι δηλαδή η μεγάλη πολιτεία αφομοιώνει οριστικά τα παιδιά της, κρατώντας τα μακριά από το λαϊκό πολιτισμό.

Αν και το σύντομο αυτό διήγημα πρωτοδημοσιεύτηκε το 1979, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι καταγράφει μια πραγματικότητα που ισχύει και σήμερα: οι μαθητές του Γυμνασίου αντιμετωπίζουν τη λαϊκή παράδοση με επιφύλαξη ή και υποτίμηση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα κυρίαρχα στο αστικό κοινωνικό περιβάλλον αισθητικά πρότυπα είναι εντελώς διαφορετικά και κυρίως ξενόφερτα.

Ενότητες:

1^η Ενότητα: «Πρόπερσι που φοιτούσα... να τα διορθώσετε». Ο δάσκαλος και η προβολή του λαϊκού πολιτισμού.

2^η Ενότητα: «Πάντως, η δική μου η θέση... όταν το ξαναπήρε». Το πάθημα των δύο ξένων μαθητών.

Στο κείμενο παρουσιάζονται δύο μοντέλα διδασκαλίας:

α. «σχολείο εργασίας», σύγχρονο σχολείο.

Ο δάσκαλος, σέβεται την προσωπικότητα του μαθητή και δημιουργεί παιδαγωγική ατμόσφαιρα, χρησιμοποιώντας τον διάλογο αντί για την αυταρχική επιβολή των απόψεών του. Δεν είναι αυθεντία αλλά και ο ίδιος μαθαίνει καθημερινά. Έτσι οι μαθητές νιώθουν οικεία, δεν νιώθουν φόβο αλλά μπορούν να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα στο δάσκαλό τους. Τα μαθήματα και οι δραστηριότητες μπορεί να είναι και πέρα από το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου, χωρίς να αποκλείεται η οικογένεια και η κοινωνία. Ο μαθητής αποκτά ενδιαφέροντα και γίνεται δημιουργικός.

β. Το δεύτερο μοντέλο δίνεται συνοπτικά με τη φράση: Αλλά ήξεραν πολύ καλά από κατάλογο, άγριες ή φαρμακερές φωνές και τρεμούλες.

Ο δάσκαλος καταπιέζει τους μαθητές και επιβάλλεται με την απειλή του βαθμού και την άσκηση βίας (ξυλοδαρμός) προβάλλοντας τον εαυτό του ως αυθεντία. Ο μαθητής αναγκάζεται σε ένα περιβάλλον φόβου, να αποστηθίσει γνώσεις, χωρίς κανένα ενδιαφέρον.

Χαρακτηρισμός δασκάλου:

Ζωντανός και αξιαγάπητος, ενθουσιώδης και υπεύθυνος επιστήμονας, γνώστης και λάτρης της λαϊκής παράδοσης και του πολιτισμού, φυσιολάτρης και ονειροπόλος, ευρηματικός και καινοτόμος, τολμηρός.

Αφηγηματικοί τρόποι: αφήγηση, περιγραφές, σχόλια του αφηγητή, διάλογοι. Αφήγηση-αφηγητής:

Ο αφηγητής διηγείται σε α πρόσωπο μια ιστορία που συνέβη στο παρελθόν.(αναδρομική αφήγηση). Είναι ομοδιηγητικός όταν αναφέρεται στον εαυτό του και ετεροδιηγητικός όταν μιλάει για το πάθημα του φίλου του. Η αφήγηση παρουσιάζεται σαν εξιστόρηση αναμνήσεων και ο αφηγητής με στοχαστική διάθεση μοιάζει να απευθύνεται σε έναν φανταστικό συνομιλητή. Έτσι στο τέλος απευθυνόμενος νοερά σε β ενικό πρόσωπο στον παλιό του καθηγητή δημιουργεί την αίσθηση του παρόντος.

Γλώσσα: απλή, δημοτική με λέξεις της καθημερινότητας.

Υφος: ζωντανό και παραστατικό στην περιγραφή της σχολικής τάξης μελαγχολικό και στοχαστικό όταν ο αφηγητής εξομολογείται την εμπειρία του.

Εκφραστικά μέσα:: λιτότητα γενικά στα εκφραστικά μέσα

Παρομοιώσεις: σαν ένα θησαυρός κρυφός ,σαν τα μάτια μας ,σαν δακρυσμένος, σαν να έβλεπε στα βάθη έναν σιχαμερό εχθρό.

Μεταφορές: ξέρανε τη ρίζα τους και τη φύττρα τους, ο καθηγητής έφεγγε, φαρμακερές φωνές

Επαναλήψεις: ξέρετε αυτό, ξέρετε εκείνο, ξέρετε το άλλο

ασύνδετα σχήματα: έφερνε δίσκους ,μαγνητόφωνα, σλάιτς

